

Píše Lucie Antošíková

(E*forum, 06. 02. 2019)

Ve dnech 15. a 16. listopadu 2018 se v malém sále Ústavu pro českou literaturu AV ČR konala pod taktovkou ústavního Germanobohemistického týmu mezinárodní konference *Jak psát transkulturní literární dějiny?*

Příspěvky účastníků zahrnovaly jak prezentace již probíhajících projektů literárních dějin, vedených snahou přesáhnout hranice národních filologií, tak teoretické úvahy o východiscích a úskalích takových snah. Do první skupiny patřila komenioložka Lucie Storchová, která představila historii výzkumu humanismu až po připravovaný výstup pod hlavičkou nakladatelství De Gruyter, dále Andreas Kelletat, hovořící o slovníku překladatelů, *Germersheimer Übersetzerlexikon*, Alexander Kratochvil, který přiblížil dějiny ukrajinské literatury, vznikající v návaznosti na švýcarský projekt „Regions, Nations, and Beyond“ a Steffen Höhne, který hovořil o přípravě příručky literatury z Bukoviny. Jednotlivé projekty se přitom s diskutovanou problematikou protínaly různou měrou a na jejich pozadí se rýsovaly první úvahy o souvislostech transkulturního pojetí, závisějšího na konkrétní pojednávané oblasti a době.

Řada dalších přednášejících se ve svých příspěvcích soustředila na vybrané autory - Franze Kafku (Marek Nekula, Manfred Weinberg), Karla Hynka Máchu (Václav Petrbock), Karla Gottlieba Windische, Irenu Brežnou, Eriku Blumgrund ad. (Jozef Tancer) - aby na jejich díle demonstrovala problematickou snahu o jasné vymezení jejich příslušnosti k národní filologii a související otázky spojené s mnohojazyčností. Jakkoliv se tito přednášející pohybovali v prostoru pouhých dvou století, i zde se zřetelně odhalila dobová rozdílnost chápání národní příslušnosti.

Problematika času se promítla také do diskusí nad periodizací literárních dějin. Matouš Turek mluvil o vývoji literatury jakožto vzájemně podmíněném střídání úpadku a rozkvětu; Jörg Krappmann o vztahu k rakouské literatuře a jejím vymezením. Ladislav Futtera se v kritice ustáleného dělení etap v nedávno vydaném *Handbuch der deutschen Literatur Prags und der Böhmisches Länder* (J. B. Metzler, 2017) postavil za důsledné dodržování zvolených kritérií, přičemž za žádoucí označil periodizaci na pozadí sociohistorických zlomů.

Úvahy nad posuny v chápání transkulturality zazněly i v příspěvcích Jana Hona, Jana Budňáka a Václava Smyčky, ať už hovořili o překladech, koexistenci děl nebo prostředkování. Ve snaze o uchopení problému jim bylo společným téma pojícího horizontu, který v popisu kulturních zvláštností umožňuje vyhnout se binárním opozicím.

Konferenci pořadatelé uzavřeli panelovou diskusí, do níž pozvali reprezentanty literárněvědného bádání v různých obdobích, jež se ve své práci zároveň potýkají s problémy jazykového vymezení české literatury - Michala Charypara, Daniela Soukupa, Hanu Šmahelovou, Michaela Wögerbauera, Štěpána Zbytovského a Mirka Němce. V debatě znova zazněly i otázky, provázející všechna předchozí jednání: Jaké období by zamýšlené dějiny měly obsáhnout? Na jaké publikum by měly cílit? V jakém rozsahu - časovém i materiálovém - se o nich uvažuje? A také: Co od transkulturních dějin literatury očekávají sami jejich autoři, s jakým záměrem k nim přistupují?

Ačkoliv jak tyto, tak titulní otázka konference *Jak psát transkulturní literární dějiny?* zůstaly až do konce nezodpovězené, jednotlivé prezentace i reakce z publika daly jasně znát, že potřeba nového uchopení literárních dějin v odborné komunitě existuje. Zřetelná však byla i všeobecná skepse vůči naplnění této potřeby v podobě dějin, které obsáhnou českou literaturu v celé době existence a současně i v celé její šíři, tedy včetně všech národnostních přesahů.

www.ipsl.cz